

Velitelé a současné úkoly branné výchovy

Převážná většina našich velitelů, zvláště velitelé útvarů a svazků, má konkrétní představu o československém jednotném systému branné výchovy i o úloze a místu, které v tomto systému má Československá lidová armáda. Podstatnou měrou se podílejí na realizaci úkolů branné výchovy a plánovitě plní v této oblasti stanovené úkoly. Brannou výchovu chápou jako součást opatření uskutečňovaných k zabezpečení vysoké obranyschopnosti naší země a považují ji za prospěšnou i pro bojovou připravenost naší lidové armády.

Je tomu tak proto, že velitelé a štáby ve své většině správně pochopili jednoznačnou politickou linii Komunistické strany Československa na úseku branné výchovy, vyjádřenou na XIV. a XV. sjezdu KSČ a zakotvenou v základním politickém dokumentu — jednotném systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR, schváleném usnesením předsednictva ÚV KSČ 19. března 1971. Čtenáři časopisu Vojenská mysl byli v průběhu uplynulých let podrobně informováni jak o nové koncepci branné výchovy, tak i o její realizaci. Bude užitečné a pro praktickou činnost velitelů a štábů prospěšné, když se společně zamyslíme nad současnými úkoly, stavem a problémy branné výchovy a vyvodíme z toho některé závěry pro praktickou činnost vojsk.

Realizace jednotného systému probíhá v určitých etapách, z nichž každá měla nebo má své úkoly, své cíle a svůj smysl. V první řadě bylo třeba, aby nově schválená linie pro oblast branné výchovy (a spolu s ní přijatý základní politický dokument) byla objasněna především širokému funkcionářskému aktivu, v armádě pak velitelskému sboru a funkcionářům místních vojenských správ. To bylo naplní první etapy realizace.

Za druhé bylo třeba stanovenou linii rozpracovat do konkrétních opatření: vydat organizační a realizační dokumenty, připravit kádry, rozpracovat obsahovou náplň jednotlivých branných činností, řešit otázky finančního, materiálního a technického zabezpečení atp. To bylo naplní druhé etapy realizace.

Tyto úkoly se plnily „za pochodu“, protože branná výchova do té doby nebyla věcí neznámou. Již desetiletí se v naší společnosti organizovala a byly s ní poměrně velké zkušenosti. Bylo tedy třeba současně s objasňováním, rozpracováním a postupnou realizací nového systému v plném rozsahu plnit stanovené úkoly a veškerou brannou činnost naplňovat novým duchem, novým obsahem, novým posláním. Obě dvě první etapy proběhly zhruba do XV. sjezdu KSČ a vytvořily základní předpoklady pro realizaci úkolů další, třetí etapy.

Poslání třetí — současné etapy vyplývá z jednání XV. sjezdu KSČ, který pro veškerou činnost v naší společnosti vytvářel požadavek vysoké kvality a efektivnosti. Tento požadavek platí v plné míře i pro brannou výchovu. Jde tedy v současné době o to, aby branná výchova byla nejen podle stanovených principů z roku 1971 v plném rozsahu uskutečňována, ale aby byla na vysoké kvalitativní úrovni, aby přinášela žádoucí výsledky.

Je nesporným kladem, že mnoho organizátorů o tomto poslání současné etapy realizace jednotného systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR ví a proklamuje je. Avšak praxe branné výchovy tomu často neodpovídá. Mnoha pracovníků branné výchovy má formy a metody práce a urči-

té rutinerství v tom, aby nacházeli nové přístupy k branné výchově, nové cesty k její kvalitě.

Vedení strany bedlivě sleduje realizaci svého usnesení z března 1971 a nechává se pravidelně informovat o dosažených výsledcích, o problémech i potížích a nedostatecích. Poslední informační zprávu o stavu realizace úkolů branné výchovy projednalo předsednictvo ÚV KSČ v lednu t. r. Nezabývalo se však přitom jen dosaženým stavem, ale uložilo i konkrétní úkoly pro rozvoj branné výchovy v dalším období. Bude tedy správné seznámit se s některými z těchto úkolů, zvláště pokud mají vztah k činnosti ČSLA v systému branné výchovy.

Podíl vojsk ČSLA na realizaci úkolů branné výchovy je hodnocen kladně. Zvláště je oceňována velká angažovanost vojáků z povolání při organizování branné výchovy obyvatelstva, jejich aktivita při poskytování vojenskopolitické, odborné a metodické pomoci organizátorům branné výchovy, jejich pomoc v přípravě kádru i materiální a technická pomoc, kterou poskytují vojenské útvary. Kladně je hodnocena i branná příprava vojáků v záloze, kterou ČSLA organizuje ve vlastní kompetenci.

Přes tyto kladné výsledky však existují v podílu ČSLA rezervy a nevyužití možností. Ve své většině mají společného jmenovatele, kterým je kvalita, účinnost a výslednost branné výchovy.

Branná výchova patří mezi běžné úkoly vojsk, není to úkol navíc, plnění není projevem dobré vůle. Základní výcvikové dokumenty ministerstva národní obrany každoročně ukládají úkoly i pro brannou výchovu. Povinnost ČS. lidové armády plnit úkoly branné výchovy nevyplývá jen ze stranických dokumentů, ale také ze zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově, z předpisu „Úloha Československé lidové armády v systému branné výchovy“ (Zákl-2-1), který je prováděcím předpisem k tomuto zákonu v ČSLA, i z dalších předpisů a nařízení. Přesto však ve vědomí i v praxi někteří velitelé i štáby brannou výchovu považují za něco mimořádného, za něco navíc, za něco, co vojska uskutečňují pro civilní orgány nebo pro místní vojenské správy. Tyto názory zpravidla vyplývají z nesprávného chápání obrany ČSSR jako celku a místa a úlohy ČSLA v ní.

Zákon č. 40/1961 Sb., o obraně ČSSR stanoví, že obrana republiky zahrnuje opatření k zabezpečení obranyschopnosti země v míru i ve válce, že mezi tato opatření patří zejména budování ozbrojených sil a zvyšování jejich bojové pohotovosti v souladu s požadavky soudobého vojenství a kromě dalších opatření i příprava občanů k obraně, jejíž součástí je branná výchova. Tedy příprava vojsk i branná výchova směřují k jednomu cíli, k zajištění spolehlivé obrany země. Rozhodující postavení a úkoly přitom mají ozbrojené síly, především ČSLA. Je však v jejich zájmu, aby branná výchova plnila ty úkoly, které jí v systému obrany ČSSR přísluší. Ministerstvo národní obrany z těchto důvodů je nejen nejvyšším velitelským stupněm v ČSLA, ale je i ústředním orgánem státní správy pro zabezpečení obrany ČSSR.

Neujasněné postoje se často negativně promítají do řídicí a organizátorské práce velitelů a štábů. Vcelku dobrou úroveň má plánování úkolů branné výchovy. Kladnou roli přitom sehrává pomůcka Vševojsk-51-20 „Metodika plánování bojové a politické přípravy pozemního vojska ČSLA“, která konkrétně stanoví, jaké plánovací dokumenty pro brannou výchovu zpracovává vojenský okruh, vševojsková armáda, divize i pluk. Praxe potvrzuje, že plánovací dokumenty na těchto velitelských stupních jsou zpravidla konkrétní, se stanovením odpovědnosti za splnění úkolů.

Obdobnou spokojenost však nelze vyjádřit o kontrolní a rozborové činnosti. Velitelé s velkým pochopením poskytují branné výchově všestrannou pomoc, uvol-

ňují své podřízené k výkonu určitých funkcí v branné výchově, ale stanovené úkoly zpravidla nekontrolují, ačkoli ostatní úkoly, které uložili, náročně prověřují. Tento stav má nepříznivý vliv i na hodnocení výsledků, kterých bylo na úseku výchovy dosaženo.

Předpis Zákl-2-1 stanoví, že plnění úkolů branné výchovy se pravidelně hodnotí na všech velitelských stupních, ve stejných lhůtách jako hodnocení úkolů bojové a politické přípravy. I když jde o úkol stanovený předpisem, který schválil ministr národní obrany, neplní se u všech pluků a divizí. Pokud se ovšem plní, pak zpravidla jen formálně. Většinou jde jen o všeobecný výčet akcí branné výchovy, na kterých se pluk divize podílely. Ve všech těchto hodnoceních chybí, k jakým výsledkům v branné připravenosti obyvatelstva pomoc vojsk vedla, jaký efekt měla opatření, na kterých se armáda podílela nebo která zabezpečovala, jak pomoc armády přispěla k vyšší kvalitě branné výchovy.

Je to způsobeno i tím, že není zcela jasné, co máme chápat pod pojmem výsledky branné výchovy. Koneckonců za výsledky můžeme považovat i splnění akce, vycházíme-li z čistě kvantitativních měřítek. Ovšem branná výchova neprobíhá samoúčelně, k tomu, abychom se mohli vykákat určitým množstvím skutečných opatření a akcí. Cílem branné výchovy je připravit občany na činnost za branné pohotovosti státu nebo pro službu v ČSLA. Výsledky branné výchovy se proto musí projevovat v kvalitě branné připravenosti občanů, v jejich branných vědomostech, dovednostech a návycích. Proto jen ty z akcí, které vojska uskutečňují nebo na kterých se podílejí, jsou efektivní, které vedou k takové kvalitě, k takovým výsledkům. Velitelé mají celou řadu možností, aby se o tom přesvědčili. Buď přímou kontrolou, např. v oblasti branné přípravy vojáků v záloze, nebo zprostředkovaně, získáním poznatků od místních vojenských správ, od státních nebo společenských orgánů a organizací.

Hledisko efektivnosti by měl mít velitel na paměti vždy, rozhoduje-li o podílu svého útvaru nebo svazku na branné výchově. Stává se, že organizace vyžadují od velitelů takové úkoly, které by armáda nemusela plnit, např. vyslání určitého počtu vojáků základní služby, někdy i s technikou, jen k potřebným terénním úpravám pro nějaký branný závod. Tyto úpravy by však mohli zabezpečit i sami členové organizace formou brigádnické pomoci apod. Pro brannou výchovu takto

vá pomoc velkou cenu nemá, posuzujeme-li požadavek z hlediska efektivnosti a výsledků branné výchovy. Obdobně organizace vyžadují vojáky základní služby k zajištění pořadatelské služby na určité branné akci apod. To vede k rozptylování pomoci armády, která by se měla hlavně soustředit k tomu, co branné výchově přináší efekt, co vede ke kvalitě branné přípravy a výchovy a k požadovaným výsledkům.

Jiný charakter má taková pomoc, která sice vede ke kvalitě branné výchovy, avšak není úměrná místu a úloze ČSLA v systému branné výchovy. Např. mnohde si stále orgány Svazarmu zjednodušují situaci v tom, že usilují, aby se vojáci z povolání stali cvičiteli branců. Výjimkou nejsou ani takové případy, kdy důstojníci v hodnosti majora nebo podplukovníka, absolventi vysokých škol, vedou s brancí základní výcvik v ČSLA. Můžeme to hodnotit jako neuvážené plýtvání silami. Zatímco v armádě vedou základní výcvik jednotlivce poddůstojníci základní služby, chtějí orgány v těchto případech, aby výcvik nižší hodnoty, který základnímu výcviku v armádě předchází, vedli vysoce kvalifikovaní odborníci armády. Ti by však mohli být daleko lépe v přípravě branců využiti k tomu, aby pro okresní nebo krajské výbory Svazarmu v celku zajišťovali přípravu cvičitelů nebo propagandistů z řad vojáků v záloze, nebo, aby pracovali jako vojenští zkušební komisaři.

Určovat do výkonných funkcí cvičitelů branců vojáky z povolání od vojsk je nevýhodné i z toho důvodu, že útvary plní celou řadu nepředvídaných úkolů v bojové přípravě. To pak narušuje pravidelný chod výcvikových středisek branců, množí se stížnosti na neodpovědný přístup vojáků k branné výchově apod. Je to jen proto, že velitel, který souhlasil s uvolněním svých důstojníků do funkcí cvičitelů branců, nehodnotil situaci a požadavek z hlediska vyšší efektivnosti, z toho hlediska, co více branné výchově prospěje. Netýká se to jen branců. Obdobná situace bývá občas i v branné výchově žáků, učňů a studentů, kdy zodpovědní pracovníci požadují, aby vojáci vedli např. branné cvičení namísto toho, aby školským orgánům poskytl odbornou a metodickou pomoc v tom, jak takové cvičení připravit, naplánovat a zajistit.

Radě obdobných nedopatření lze předejít za předpokladu dodržování ustanovení Směrnice pro zabezpečování branné výchovy vojenským materiálem (Všeob-sm-13). Ta konkrétně stanoví, kdy a za jakých podmínek může armáda po-

skytovat mimoarmádním orgánům a organizačním materiální a technickou pomoc. Např. velmi důležitým ustanovením je, že tato pomoc je plánována, že požadavky i na zapůjčení určitého materiálu nebo na ukázkou bojové techniky orgány a organizace uplatňují zpravidla jen jednou ročně, a to k 1. 10. každého roku, že mimořádné požadavky mají uplatňovat jen zcela výjimečně a minimálně měsíc předem. Důležité také je, že veškerou materiální a technickou pomoc ČSLA uskutečňuje jen smluvně. V případě, že nedošlo k uzavření smlouvy, pak riziko (např. při poškození nebo ztrátě materiálu) nese ten velitel, který o pomoci rozhodl. Tuto směrnicí mají i všechny mimoarmádní orgány a organizace, které se na branné výchově podílejí, a měly by ji proto dodržovat.

Vážnou brzdou v řídicí a organizačské práci mnohých velitelů na úseku branné výchovy je neznalost předpisů. Můžeme si to ve většině případů vysvětlit tím, že na odpovědné velitelské funkce přichází řada mladších a méně zkušených důstojníků, a že tedy určitou dobu trvá, než proniknou do všech svých povinností a úkolů, včetně těch, které plní na úseku branné výchovy. Stává se, že mnozí z těchto velitelů se snaží s velkým úsilím plnit i úkoly ve prospěch branné výchovy, aniž by věděli nebo jim někdo řekl, že v armádě k tomu platí určité předpisy, které upravují jejich odpovědnost i jejich povinnosti. To má za následek, že jejich řídicí a organizačská práce na tomto úseku je ži-

velná, vede k překračování nebo zase naopak k nedodržování kompetencí apod.

Určité problémy dělá i práce s těmi lidmi, kteří se v branné výchově angažují. Téměř od každého útvaru pracují desítky vojáků z povolání i základní služby v branné výchově. Pracují na různých úsecích, někteří jako funkcionáři nebo aktivisté společenských organizací, jiní opět jako učitelé zdokonalovací přípravy vojáků v záloze, propagandisté, vojenští zkušební komisaři, pionýrství vedoucí apod. Všichni však v podstatě svou práci propagují armádu na veřejnosti, realizují vojenskou politiku strany na úseku branné výchovy obyvatelstva. Bylo by tedy správné a užitečné, kdyby např. velitel pluku nebo jím pověřený funkcionář jedenkrát nebo dvakrát v roce tyto vojáky shromáždil, vyhodnotil jejich práci a popřípadě ji i ocenil, ale hlavně, aby jim dal určité zaměření pro příští období, takové zaměření, které je pro všechny společné. Daleko lépe by pak pochopili své poslání v branné výchově obyvatelstva a uvědomovali si s větší náležitostí, že jejich práce přispívá k prohlubování jednoty armády a lidu, k dobrému jménu armády v celé naší společnosti.

Podíl vojsk v současné praxi branné výchovy není zanedbatelný. Jde však o to, aby pomoc a angažovanost v branné výchově byla promyšlená a cílevědomá a hlavně, aby směřovala ke stanoveným cílům a přinášela užitek.

Pro další účast vojsk na branné výchově obyvatelstva má význam jejich správná orientace k těm úkolům, které vedení strany svým usnesením z 12. 1. 1979 stanovilo pro všechny orgány a organizace naší společnosti, včetně ČSLA. Tyto úkoly vyplývají ze skutečnosti, že současná mezinárodní situace i růst významu silné, spolehlivé obrany socialistických zemí pro udržení světového míru si vyžadují další prohlubování uvědomělého vztahu občanů k obraně. V branné výchově musí mít náležitý odraz i vědeckotechnická revoluce a její důsledky pro rozvoj vojenství. Narůstá i význam tělesné a psychické přípravy obyvatelstva pro činnost za branné pohotovosti státu.

Z hlediska těchto skutečností je rozhodující, abychom při další realizaci cílů branné výchovy důsledně vycházeli z těch základních cílů, úkolů a závěrů, které stanovilo vedení Komunistické strany Československa ve svém usnesení z 19. 3. 1971

a v jednotném systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR a které potvrdil a dále upřesnil XIV. a XV. sjezd KSČ. Zvláštní pozornost v období do XVI. sjezdu KSČ budeme věnovat splnění linie a úkolů XV. sjezdu KSČ a závěrů, které pro brannou výchovu vyplývaly z 11. a 12. zasedání ÚV KSČ. Budeme vyvíjet snahu k tomu, aby branná výchova byla chápána, ale také uskutečňována jako nedílná součást komunistické výchovy našeho lidu, jako jedna z důležitých stránek politické a ideologické činnosti strany, státních orgánů a společenských organizací. Všechny orgány a organizace musí usilovat o to, aby na úseku branné výchovy byla soustavně upevňována vedoucí úloha strany, aby se branná výchova opravdu stala záležitostí všech občanů, tak jak to stanovil XV. sjezd KSČ.

Bylo zdůrazněno, aby za rozhodující byly považovány výsledky dosažené v politické, ideové, odborné, technické, těles-

né a psychické připravenosti občanů pro činnost za branné pohotovosti státu. Tedy rozhodující je to, co občané umí, o čem jsou přesvědčeni, jak jsou skutečně připraveni k té činnosti, kterou by za zvláštních podmínek uskutečňovali k zajištění obrany vlasti.

Již základy jednotného systému branné výchovy zdůraznily, že jádrem branné výchovy se musí stát správná orientace občanů v základních ideových politických otázkách současné epochy a úsilí o plné pochopení vzájemného poměru třídních sil ve světě. Prohlubování politické a ideové výchovné práce s účastníky branné výchovy je nutné považovat za rozhodující úkol při dalším rozvíjení branné výchovy i v následujícím období. Zvláště půjde o další prohlubování a zkvalitňování vlastenecké a internacionální výchovy, o objasňování leninských principů výstavby a upevňování obrany socialistické vlasti a socialismu a o správnou orientaci v základních ideových a politických otázkách současné etapy. S daleko větším úsilím musíme zvláště mladší generaci objasňovat význam a úlohu Varšavské smlouvy a našeho spojení se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství. K tomu plně využijeme 35. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou a 25. výročí vzniku Varšavské smlouvy.

Měli bychom dbát na to, aby naše politickovýchovná práce s účastníky branné výchovy byla přesvědčivá a účinná, spojená s celou naší výchovnou a politickou prací.

Vojenské útvary a svazky v současné době realizují usnesení PÚV KSČ z 28. 4. 1978 o zvýšení úrovně branné propagandy a účinnější popularizaci ČSLA ve společnosti. Měli bychom si uvědomovat, že tato usnesení úzce souvisí se stranickým usnesením o branné výchově a že vytváří ještě daleko širší prostor pro realizaci úkolů branné výchovy.

Vojenské útvary a svazky vysílají řadu učitelů, vojenských zkušebních komisářů pro brannou přípravu záloh a branců a ovlivňují odbornou přípravu cvičitelů branců a často i učitelů branné výchovy civilních škol. Měli bychom do této jejich práce prosadit zásadu, že v případě občanů pro činnost za branné pohotovosti státu nebo pro činnost v ozbrojených silách jsou rozhodující praktické znalosti, dovednosti a návyky. Kdyby došlo k válce, měla by praktická a rychlá činnost rozhodující význam. Nikdo by už nikoho nepřezkušoval z vědomostí, z popisu zbraní, ochranných prostředků, z teoretických

znalostí o poskytování první pomoci apod. Připravenost obyvatelstva by prověřovala drsná realita války a šanci by měl jen ten, kdo by byl především prakticky připraven.

Daleko větší pozornost i z tohoto hlediska bychom měli věnovat přípravě kádřů. Stále ještě přetrvává zlozvyk, že skutečná příprava kádřů k organizování branné výchovy s využitím názorných ukázek je často zaměňována za plané mudrování a neúčinné porady o výcviku. Zdůrazňujeme-li požadavek praktických znalostí, dovedností a návyků u těch, které v branné výchově připravujeme, tím víc to platí i pro ty, kdo tuto přípravu vedou a řídí.

Pro zajištění kvality a účinnosti branné výchovy má vedle přípravy kádřů rozhodující význam promyšlená a cílevědomá řídicí a organizátorská práce. Bylo by správné, aby si velitelé a štáby uvědomovali i na úseku branné výchovy, že každý kdo úkol vydá, má povinnost k jeho splnění vytvářet podmínky a poskytovat vykonavatelům potřebnou pomoc.

Nedoceneně zůstává i socialistické soutěžení. Můžeme je organizovat mezi těmi, kteří se od útvarů na branné výchově podílejí, nebo i v rámci samotné branné výchovy. Měli bychom si uvědomovat, že většina činností v branné výchově se uskutečňuje na principu dobrovolné účasti. Vhodně zaměřená a dobře řízená soutěž, třeba i krátkodobá, může být vhodnou motivací pro pravidelnou účast v branné výchově i pro dosahování požadovaných výsledků.

S řídicí činností na úseku branné výchovy souvisí ještě jeden problém. Ne všichni, kteří se podílejí na základě rozhodnutí velitele na plnění úkolů v této oblasti, pracují s plnou odpovědností. Setkáváme se pak se stížnostmi, že důstojník, určený jako učitel pro zdokonalovací přípravu vojáků v záloze, neplní řádně tuto funkci, nedodrжуje tematiku stanovenou programy, nebo že vojenský zkušební komisář nedochází do určeného výcvikového střediska branců apod. Je někdy trapnou záležitostí, kdy např. 30 důstojníků a praporčíků v záloze si najde čas a dostaví se přes různé osobní potíže na zdokonalovací přípravu, avšak učitel od vojenského útvaru nepřijde. V případě, že je pověřen nenadálým služebním úkolem, je jeho povinností, aby za sebe zajistil náhradu nebo včas to oznámil příslušné okresní správě, která buď výcvik odvolá nebo zorganizuje náhradní program.

Některé z vojáků od útvarů dokonce považují svou účast na branné výchově za věc dobrovolnou, ačkoli k ní byli určeni

rozkazem nebo plánem velitele a jsou uvolňování i ve služební době. Je proto třeba dělat rozdíl mezi tou činností, ke které se např. voják z povolání zaváže sám jako člen některé z organizací Národní fronty a vykonává ji dobrovolně ve

svém volném čase, a tou činností, ke které je určen rozkazem velitele. Plní ji jako součást svých služebních úkolů, je za ni hodnocen a popřípadě i odměňován. Neplní-li řádně úkoly, musí být brán k odpovědnosti, byť šlo jen o brannou výchovu.

Uvedl jsem současné problémy i úkoly branné výchovy. Článek by měl napomoci velitelům a štábům ve správné orientaci na tomto úseku. Usilujeme všichni společně o důsledné splnění úkolů a závěrů XV. sjezdu KSČ, ale současně se zamýšlíme nad úkoly perspektivními, které budeme realizovat po roce 1980.

Uvědomujeme si jistě, že např. nové základní řády po zavedení do praxe vojsk budou muset plně proniknout i do všech oblastí branné výchovy. Obsah branné výchovy bude třeba dát do souladu s výcvikovými programy ČSLA, které budou zavedeny v nejbližší době do vojsk. Perspektivní úkoly nás však s ještě větší naléhavostí nutí k tomu, abychom vyřešili naše současné problémy, abychom v realizaci nového systému branné výchovy opět postoupili kus kupředu.